

ОСНОВИ МОДЕЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ, СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ТА ПСИХОЛОГІЧНОЇ РОБОТИ В ЗАГАЛЬНООСВІТНІЙ ШКОЛІ (З ПОЗИЦІЙ ТЕХНОЛОГІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ)

У даній статті окреслено наукові підходи, що є обов'язковими для моделювання соціальної, соціально-педагогічної і психологічної роботи в загальноосвітньому навчальному закладі в умовах технологізації управління ним.

Ключові слова: технологія, науковість, підходи, система, модель, школа, соціальна, соціально-педагогічна і психологічна робота.

В даній статті обозначены научные подходы, которые являются обязательными для моделирования социальной, социально-педагогической и психологической работы в общеобразовательном учебном заведении в условиях технологизации управления им.

Ключевые слова: технология, научность, подходы, система, модель, школа, социальная, социально-педагогическая работа.

Scientific approaches which are obligatory for the design of social, social-pedagogical and psychological work in general educational establishment in the conditions of technologization of management by him are marked in this article.

Key words: technology, science, approaches, system, model, school, social, socio-pedagogical work.

Актуальність дослідження. У нормативно-правових та організаційно-стратегічних документах уряду, що стосуються соціальної роботи з дітьми та молоддю в Україні [6] та діяльності установи загальної середньої освіти [7], не останнє місце посідає поняття «технологія», яке і в центрі уваги педагогів-науковців (Р. де Кіффер, М. Мейер, В. Безпалько, І. Зязюн, В. Монахов, К. Сілбер). Вони довели, що технологічний підхід, який активно використовується в галузях духовного та освітньо-культурного виробництва, є тією green-карткою нових можливостей, які необхідні для концептуального засвоєння різноманітних галузей і аспектів сучасної соціальної і педагогічної дійсності. Але мало дослідженою в науці залишається проблема технологізації управління школою, зокрема щодо основ моделювання соціальної, соціально-педагогічної та психологічної роботи в ній. Це зумовлює потребу в пошуках у цьому напрямі в контексті активізації тих проблем, з якими стикається сучасний школяр у процесі соціалізації [2; 10].

При створенні системи соціальної, соціально-педагогічної і психологічної роботи в загальноосвітній школі доцільно виходити з усвідомлення педагогічної (освітньої) технології як «змістовного узагальнення» (В. Давидов) [8, с. 24], що містить у собі смисли всіх існуючих визначень, включаючи генетичні корені міжпредметного поняття [8, с. 21], а за основу в моделюючій діяльності брати класи-

фікацію Г. Селевка щодо горизонтальної структури педагогічної технології [8, с. 24-28]. Це надасть можливість вийти на певний інноваційний продукт – модель організації і здійснення соціальної, соціально-педагогічної і психологічної роботи в школі, яка буде зорієнтованою на конкретного користувача (керівника загальноосвітньої установи) і виступати для нього тим інструментом, що спрацює на удосконалення системи управління школою у пріоритетних на сьогодні напрямках її діяльності.

Модель [5] повинна містити декілька компонентів, кожний з яких відтворить той аспект технології, без якого вона не зможе бути застосованою. Однак, незалежно від визначення її позиції цього компонента у системі, він повинен мати властивість, необхідну в горизонтальній структурі будь-якої педагогічної технології: науковість [8, с. 26–27].

Науковість виступає не тільки властивістю, а й умовою – підґрунтям для моделювання. І передбачає, у свою чергу, орієнтацію на конкретні наукові підходи в процесі проектування. Оскільки йдеться про організацію певної діяльності в школі, то ці підходи не можуть не враховувати загальних вимог до управління сучасним навчальним закладом. Саме на них беремо за мету сконцентрувати увагу в даній роботі.

Перший підхід, який складатиме основу моделювання соціальної, соціально-педагогічної і психологічної роботи в навчальному закладі, – це

системний підхід. Він передбачає погляд на цілеспрямовану діяльність, що виокремлюється, як на неподільну «сукупність визначених елементів, між якими існує закономірний зв'язок чи взаємодія», тобто як на систему [1, с. 6]. Ця система, у свою чергу, має самостійні властивості, характерні для будь-яких соціальних (соціально-педагогічних) систем. А саме: цілісність (взаємозумовленість, внутрішня єдність складових компонентів у системі); сумісність (сполучення, поєднання) або сумісність з іншими системами; стабільність (сталість зворотного зв'язку); адаптацію (приспосовування до навколишнього середовища, реакція на навколишнє середовище і його вплив); здатність до самовдосконалення, навчання [1; 9].

Другим основним підходом при моделюванні соціальної, соціально-педагогічної і психологічної роботи в школі є структурний підхід. Він передбачає можливість виокремлення певних частин із моделі-системи з метою їх вивчення (аналізу) для подальшого, більш ефективного упорядкування й, відповідно, застосування. При цьому не виключає погляду на окремо узятий компонент змодельованого з позицій самостійності його як системи, що, відповідно, обов'язково містить власний системоутворюючий елемент [4]. Структурний підхід при моделюванні діяльності зумовлює можливість подання її і у графічному варіанті (символі), що спрацьовує на продуктивність сприйняття й усві-

домлення її як системи. А це дає змогу керівникові загальноосвітньої школи – користувачеві (або і автору) моделі – забезпечити управління соціальною, соціально-педагогічною і психологічною роботою в закладі більш ефективно, тобто більш якісно з позицій технологізації, на що вимагають тенденції інноваційного менеджменту в освіті [3]. Разом системний і структурний підходи утворюють нерозривну й взаємозумовлюючу єдність, у симбіозі забезпечуючи наукове підґрунтя для організації і здійснення соціальної, соціально-педагогічної і психологічної роботи. При цьому – за моделлю, що є оптимальною для конкретного навчального закладу з його контингентом учнів (об'єктами роботи) та ресурсними можливостями (адміністративно-організаційними, кадровими, матеріально-технічними тощо).

Висновки. З позицій технологізації управління сучасним загальноосвітнім закладом моделювання в ньому соціальної, соціально-педагогічної і психологічної роботи повинно мати вивірену наукову основу. Її складають системний і структурний підходи. У сукупності вони забезпечують можливість для української школи сьогодення своєчасно розробити модель діяльності певного утворення в ній (служби) – дієвого центру професійної (соціальної, соціально-педагогічної і психологічної) допомоги і підтримки кожній дитині, що на це потребує, в межах її конституційних прав, базових свобод та інтересів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Касьянова О. М. Моніторинг в управлінні навчальним закладом / О. М. Касьянова, Т. Б. Волобуєва. Управлінський супровід моніторингу якості освіти. – Х. : Вид. гр. «Основа», 2004. – 96 с.
2. Лавриченко Н. М. Педагогіка соціалізації: європейські абрис / Н. Н. Лавриченко. – К. : Віра Інсайт, 2000. – 444 с.
3. Мармаза О. І. Інноваційні підходи до управління навчальним закладом / О. І. Мармаза. – Х. : Основа, 2004. – 240 с.
4. Мармаза О. І. Менеджмент в освіті: секрети успішного управління / О. І. Мармаза. – Х. : Вид. група «Основа», 2005. – 176 с. – (Бібліотека журналу «Управління школою»; Вип. 11 (35)).
5. Моделирование и познание / [ред В. А. Штофф]. – Минск : Наука и техника, 1974. – 210 с.
6. Нормативно-правове забезпечення діяльності центрів соціальних служб для молоді. – К. : ДЦССМ, 2002. – 760 с.
7. Нормативно-правове забезпечення освіти : [у 4-х ч.]. – Х. : Основа, 2004. Ч. 1. Доктрина, закони, концепції. – Х. : Видавн. гр. «Основа», 2004. – 144 с.
8. Селевко Г. К. Социально-воспитательные технологии / Герман Константинович Селевко. – М. : НИИ школьных технологий, 2005. – 176 с.
9. Симонов В. П. Педагогический менеджмент: 50 НОУ-ХАУ в управлении педагогическими системами : [учеб. пособие] / В. П. Симонов. – 3-е изд., испр. и доп. – М. : Пед. общ-во России, 1999. – 430 с.
10. Харченко С. Я. Соціально-педагогічна робота з дітьми групи ризику: [монографія] / С. Я. Харченко, Л. В. Кальченко, Г. Д. Золотова, С. В. Горенко. – Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2009. – 145 с.

Рецензенти: д.пед.н., професор Букач М. М.;
к.пед.н., доцент Клименюк Н. В.

© Зелюк В. В., 2011

Стаття надійшла до редколегії 13.04.2011 р.